

Əziz qurultay nümayəndələri, hörmətli xanımlar və bəylər!

Ömür qısa olsa da hər insan həyatında bir əbədiyyət havası və tarixin bütün yükünü daşımaq gücü var. Biz 200 illik bir ayrılığın və 30 illik məğlubiyyətin acısını yaşadığımız qurultayımızı bütün əvvəlki Yazıçı qurultaylarından fərqləndirən 44 günlük savaşın nəticəsi və 2 ildən bəri davam edən Böyük Zəfər havasıdır. Allah bütün şəhidlərimizə rəhmət eləsin! Qazilərəməzə Allahdan can sağlığı arzulayıram.

Elə bil dünən idi, Mən bu kürsüdən Azərbaycan Yazıçıları Qurultayının ən gənc və ən dəli-dolu nümayəndəsi kimi çıxış etdim. Bu gün qurultayın ən yaşlı nümayəndələrindən biri kimi danışıram.

Lakin prinsiplər dəyişməzdir. 1981-ci ildə, sovet rejiminin sarsılmaz göründüyü bir vaxtda dediyim sözlərin bu gün də eyni mənada təkrar etmək istəyirəm:

"Ədəbiyyatın hesabı əslində elə cəmiyyətin, xalq mənəviyyatının hesabıdır və burada yaradıcılıq söhbətləri ilə yanaşı, istər istəməz, yaradıcılığa qida verən ictimai həyatın başlıca problemləri haqqında danışmağa da zəruri ehtiyac baş qaldırır. Yazıçı sözünün böyük mənası tələb edir ki, bizim çıxışlarımızda dövrümüzün geniş mənzərəsi əhatə olunsun, təkcə bu günümüzlə yox, keçmişimiz və gələcəyimizlə bağlı olan bir çox məsələlər araşdırılsın. Qurultay öz açıq, səmimi, mərdanə mövqeyi ilə bizə uzun illər üçün vətəndaşlıq və yaradıcılıq proqramı versin."

Sovet dövründə keçirilən qurultaylardakı çıxışlarımızda səsləndirdiyim çağırışlarımızı və tələblərimizi indi təkrar etməyə vaxt çatmaz. Ən başlıca məsələ milli haqlarımıza sahib çıxmaq, milli-mənəvi bütövlüyümüzün, ana dilimizin qorunması, tariximizdəki münasibətdəki düşmənçiliyə son qoyulması, yazıçılara qayğının və qonotların artırılması, kitab nəşrinin genişləndirilməsi, Güney Azərbaycanla əlaqələrin möhkəmləndirilməsi, ələmizdən alınmış tarixi dəyərlərimizin geri qaytarılması, milli

özünüdərk prosesinə kömək edən əsərlərə yaşıl işıq yandırılması və s. O zamankı istəyimizin ən böyüyünə, müstəqilliyimizə nail olmuşuq. Lakin ədəbiyyatımızı narahat edən problemlərin bir çoxu məstəqillik dövründə də həll edilməmişdir. Bunun obyektiv səbəblərini bəşə düşürük: müharibə, ordu quruculuğu, dünyanın ikili standartlarına söykənən siyasətə qarşı dirəniş və s. Lakin bir sıra obyektiv səbəblər də var ki, onlar nə ədəbiyyatımızın, nə də qurultayımızın gözdən yayınmır.

Qismətimiz ayrıclardan, zaman qovşaqlardan, ictimai-siyasi, coğrafi kəşimə nöqtələrindən adlamaq oldu. İki yüzdən, iki minlədən keçdik. Siyasi sistemlərin, eraların və dünya tarixinin dəyişildiyini, bir şəkildən başqa şəkə dəyişdiyini gördük.

Bizim nəslin ədəbi taleyinə bu müstəvidə baxmaq lazımdır. Və bu gün keçmiş boylandı görürəm ki bu dövrün milli taleyimiz üçün elə bir önəmli olayı və önəmli şəxsiyyəti yoxdur ki yazılarımızda əksini tapmamış olsun.

Rəsmi tarix sovet ideologiyasının milli inkarçılıq, nihilizm siyasətini bütün qəddarlığı ilə genişləndirəndə Azərbaycan qabaqcıl ədəbiyyatı bütün gücü ilə zəncirləri qırır, xalqın gözündəki qorxu və yalan pərdələrini cırıb atır və milləti müstəqilliyə hazırlayırdı.

Bu gün bütün qurultay nümayəndələrinin bu böyük həqiqəti bilmələrini və ədəbiyyatımızla qürur duyularını istədim. Milyonlarla insanı Meydanlara Azərbaycan ədəbiyyatı yığmışdı, Milli-azadlıq hərəkatının barışında namuslu yazıçı və ziyalı sözü dayanırı, milli oyanışın səbəkəri, Azərbaycan ədəbi-mədəni təfəkkürü idi, və nəhayət, Azərbaycan Müstəqillik ide-

yasının baş memarı bütün rep-ressiyalara baxmayaraq ötən əsrin 60-80-ci illərində yeni bir intibah dövrünə qədəm qoyan Azərbaycan şəri və nəsi idi. Bu Azərbaycan ədəbiyyatının dövlətçiliyə təmənnasiz xidmətidir. Ədəbiyyat müstəqilliyimizin bərpası üçün Sovet sistemini verdiyi bütün üstünlüklərdən, sosial təminatlardan, nəşr və qonotar imkanlarından imtina etdi. Məncə müstəqil dövlət bunu unutmamalı və imkan düşdükcə ədəbiyyatın bu borcunu qaytarmalıdır.

Siyasətçilər söz adamlarını nə dərəcədə qoruyub, deyə bilmərəm. Ancaq dövlətləri öz çağları üçün silahları və gücləri qoruyursa, gələcək üçün söz, ədəbiyyat, tarix qoruyur.

Yazıçının vəzifəsi insan ruhunun və mənəviyyatının quruculuğu və qorunmasıdır. Bu məqamda ədəbiyyat və siyasət çox fərqlidir. Dövlət insanları zor və qanun gücüylə özünə bağlayır, eyni qanun çatılarının altına yığır, yazıçı isə onu azadlığa, dövlətdən asılı olmamağa səsəyir. Siyasətçi adamları "özününkü" və "özgələrinki" deyər bölür. Ədəbiyyat isə adamları ayırır. Siyasətçi sərhəd çəkir, ədəbiyyat sərhədli deyildir. Siyasətçi məqsədinə çatmaq üçün insanların qurban verməyə hazır, ədəbiyyatçı isə özü qurbanlıq

doğulmuşdur. Bu baxımdan ədəbiyyatla siyasət uzaqlaşdırmaq çətindir. Amma hər xalqın taleyinin elə ölüm-dirim anları var ki, orada hansı sənətlə məşğul olduğun yadımdan çıxır. 1988-c9 il Az Səngərə atılmaqdan və ya milli mübarizəyə qatılmaqdan başqa yolun qalmır.

Biz Azərbaycanın gələcəyindən danışarkən ilkin şərt kimi - dövlətçiliyin möhkəmlənməsindən söz açırıq. İki əsr boyunca dövlətçiliyini itirmiş, parçalanmış bir millət üçün Müstəqil Dövlətdən və Birlikdən bəri ideal yoxdur. Bunu hər kəs bilir və iki yüz ildir nəsil-nəsil Azərbaycanlı öz itirdiklərini bərpa etmək yolunda qan və can verməkdən usanmır. Təkcə bu əsrdə Azərbaycanın quzeyində iki, güneyində bir dəfə müstəqil dövlət qurub onu yaşatmağa cəhd göstərmişik. İkisinin ömrü üst-üstə üç ilə çatmayıb. Üçün-cüsü, inşallah yaşayır və yaşayacaq.

Dövlət müstəqilliyinin alternativ yoxdur. Millətin öz bayrağı altında öz iradəsinin sahibi olması elə bir tarixi qazanc və xoşbəxtlikdir ki, heç nə ilə müqayisəyə gəlməz. Lakin dünyada alternativ olmayan başqa dəyərlər də var və müstəqil dövlət yalnız o zaman mənə və əhəmiyyət qazandır ki, həmin dəyərlərə sayğı göstərsin. Bunlar ədəbiyyatın əbədi mövzusu olan dəyərlərdir: Haqq, ədalət, vətəndaşın hüquqlarının qorunması, insanın öz həyatını qurub imkanlarını sərf etməsi üçün şəraitin yaradılması, söz və əməl əzadlığı, bərabərlik, milli sərvətlərinin qorunub inkişaf etdirilməsinə təminat və s.

Bütün bunlara etinasızlıq olan bir yerdə müstəqilliyin və dövlətin mənası qalmaz!

Yoxsa zopa hansı əldə olursun, elə zopadır. Əksinə, qaradaş əliylə vurulanda daha bərk

yandırır.

Qapıdan içəri buraxılmamağın bir adı var - istəyir rusca "net" deyilsin, istəyir türkce "yox"!

Açıq əllər və ac gözlər bütün dillərdə eyni dillə danışır.

Rüşvət cəmiyyətin dayaqlarını həmişə eyni şəkildə laxladır: istər "day" deyilsin, istər "ver"...

Haqsızlığın, yalanın, laqeydliyin, qudurganlıqın da imperiya variantı ilə milli dövlət variantı bir-birindən seçilmir. Müstəqil dövlətimizdə bu böyük dəyərlərin itirilməsinə, müstəqilliyi olan ümidlərin ümidin qırılmasına yol vermək olmaz. Məncə, bu gün ədəbiyyatımızın əsas vəzifələrindən biri bu həqiqətlərin bədii sözlərlə anladılmasıdır.

Vətən cazibəsi böyükdür. Amma haqqın, xeyrin, işığın, ədalətin, insanlığın cazibəsi ondan da böyükdür.

Azərbaycanın bütövlüyünü, böyüklüyünü, xoşbəxt gələcəyini istəyiriksə müstəqil respublikamızda elə bir şəraitin yaranmasına çalışmalıyıq ki, dünyaya səpələnənlərimiz də, İranda yaşayanlarımız da həsəd aparsınlar, kim bizim hər cəhətdən üstünlüyünü, buradakı mənəvi həyatın təmizliyini duymasalar, kim bizimlə qovuşmağa can atar?

Müstəqil dövlətdə bütün mədəniyyət, informasiya və təhsil siyasəti milli xarakterin, milli bilinc və təfəkkürün, milli elm və texnologiyamızın inkişafına yönəldilməlidir.

Azərbaycanda çağdaş tələblərə cavab verən yeni bir muzey kompleksi tikilməlidir. Əlyazmalar İnstitutu daha etibarlı şəraitdə qorunmalıdır.

Dünya muzeyləri Azərbaycan mədəniyyət inciləri ilə doludur. Onların ölkəyə qaytarılması da əsas vəzifələrimizdən biridir. İndi bu işlə Heydər Əliyev fondu məşğuldur.

(Ardı var)

Sabir RÜSTƏMXANLI,
Xalq şairi,
Milli Məclisin deputatı